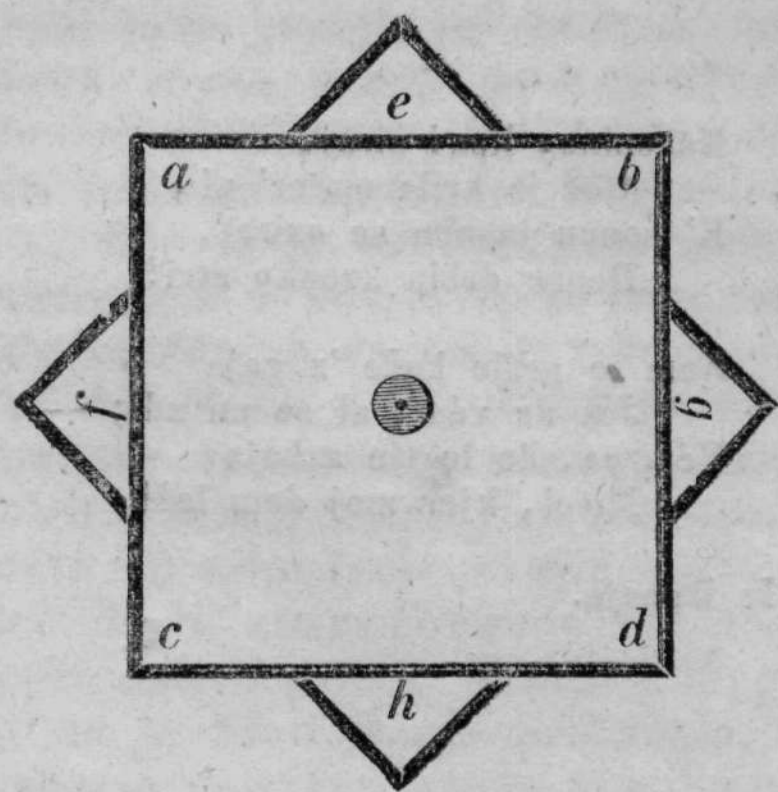

mogozhe. Tudi vzhaſih ſe možna ali debela ſemlja po niſhavah takó napenja in ſkipí, de oſimina koreninize nakviſhko molí, ktere kmalo poſahnejo in pomerjó, zhe jih deſh koj ne oſhiví; le valej jih ſamore ſopet v ſemljo potlaſhiti. Ob zhaſu ſetve perléſe veliko ſhkodljiviga merzhefa po obſejanih njivah, ki poſebno po nozhi rad na ſernje gré; valej ga pomorí, tode ſe mora tudi le po nozhi valjati. Valjati ſe nigdar ne ſme ne ob mokrim, de bi ſe blato delalo; pa tudi ob prefuhim ne, de bi ſe kepe raſfuti ne dale. Po ſhegi imajo v raſnih krajih ali leſéne, ali kamnate, vezhidel okrogle, pa tudi robate ali ſhlebnate valeje, po 6 do 9 zhevljev dolge, in po 1 do 2 zhevljev debéle.

Pridni ud naſhe kmetiſke druſhbe goſp. Janes Helbling *) je nam poſlal is Dunaja podobo robátiga valeja, kakorſhniga nekteri kmetovavzi okoli Dunaja in po avſtrijanski deſheli imajo. Goſp. Helbling, ki je is laſtne ſkuſhnje velike koríſti robatiga valeja priprizhan, tóſhi, de ſe to filno potrebno in koríſtno kmetiſko orodje pri kmetovavzih takó poredkim najde; on pravi: „de le preveliki potroſhki, ali trudno priſadevanje vezhidel kmetovavze odvrazhuje, de ſi tega orodja ne napravijo“. Sareſ, marſikterimu teſhko ſtane, meterni zhok ali hlod (Klotz), kakorſhin mora ſa valej biti, na tolikanj robov in voglov iſreſati ali iſteſati. Na tako viſho ſi je vſak moſel doſdaj valej ſdelovati, kteri je hotel robatiga imeti.

Goſp. Helbling pa pokashe v podobi, kako ſe robot valej prav lahko in hitro naredí, brez de bi bilo potreba mu robzov in ſhlebov iſreſovati. Vſak zhok, pravi on, zhe ravno ni ſkos in ſkos okrogel, ſe lahko obteſhe na ſhtiri vogle ali na ſhtir enakomerne ſtrani; v ſredo na vſako tih ſhtirih ſtrani ſe perbiſe podolgama ena na tri vogle obdelana lajſhta; na tako viſho dobi valej ofem ſhlebov in ofem robov. Na perđjanim narífu ſe vidi, kako lahko je robot valej

narediti: zherke *a*, *b*, *c*, *d* kaſhejo na ſhtirivogleobteſan hlod, kakor ſe is kónza va-nj vidi; *e*, *f*, *g*, *h*, ſo na ſredo po vſih ſhtirih ſtraneh po hlo- du podolgama per- bite, na tri vogle ob- delane lajſhte, kte- rih je na narífu tu- di le is kónza vi- diti; pika na ſre- di valeja na obeh

konzih kaſhe leſen ali ſheleſen ſhebelj, na kteriga ſe vojnize ſa vprego nataknejo. —

Šlehní kmet ſi ſamore ſam, bres vſiga mo- ſtra, tak robot valej napraviti. Podobo robatiga valeja, kakorſhno ſmo is Dunaja prejeli, ſamore vſak v piſarnizi zef. kralj. kmetiſke druſhbe v Ljub- ljani ogledati.

Lefkoviz.

Živinoreja na Tirolskim.

Naſi braveci vedó, kakó viſoko obrajtane ſo ſploh goveda tirolſkiga plemena; zatorej jih bo morde tudi mikalo, od tirolſke živinoreje kaj več

zvediti, ki je nar veči bogastvo te dežele in jim tudi to nadomeſti, kar imajo žita od manj. Preraj- tali ſo, de jim travniki na leto okoli 18 do 20 milijonov centov ſuhe klaje dajo. Obilnoſt klaje — ſlišite Slovinci? — je nar močnejſi pod- pora živinoreje na Tirolskim, ki je bila v letu 1840 talé: 62 tavžent in 654 volov, 14 tavžent in 402 juncov, 294 tavžent in 97 krav, 115 tavžent in 842 telic, 420 tavžent in 498 ovác, 169 tavžent in 11 kóz, 46 tavžent in 756 pre- ſiſčev, 47 tavžent in 500 konj in 3 tavžent 671 múl. — Krave jim nar več dobička prineſó, za- torej jih Tirolci tolikanj redé. Lepo kravo prodajo po 60, 90, tudi ſa 100 goldinarjev na Laſko in v druge dežele. Zgorej imenovane krave dajo ſkozi leto (po 300 dni rajtano) 264 milijonov, ſeſt ſto in ſedem in oſemdeset tavžent in tri ſto bokalov mleka, ktero — bokal po poltretji krajcar prodano — verže čez 11 milijonov goldinarjev ſrebra. — Grozno veliko tudi ſroviga maſla in ſira pro- dajo.

(Öſterr. Lloyd.)

Odgovor na vpraſanje v „Luni“.

Viſoko učen in za občinski prid ſvoje domo- vine ves goreč goſp. Mojzes, kralj. učenik mo- droſlavja v Zagrebu, ki ſo večkrat hvalo čeſkih kolovratov v Novicah brali, ſo pod naſlovam: „In- dustrie“ v Zagreškem nemškem časopiſu (Luna, liſt 40.) na znanje dali, de je tudi v Zagrebu ſtru- garski (tokárski) mojſter Doll nov kolovrat nare- dil, ki je veliko bolji, ko navadni hrovaſki. Skuſnje ſo pokazale, de je predica na ſtarim hrovaſkim 394, na Dollovim pa 767 čevljev dolgo nit v eni uri napredla; en funt prediva je dal 6304 ſežnjev dolgo nit; cel funt prediva tanjko popre- ſti, je potrebovala na ſtarim kolovratu 96 ur, na Dollovim pa le 49 ur in 19 minut. Goſp. Mojzes ſo naſ v zgorej imenovanim liſtu nagovorili, naſe v ti reči napravljene ſkuſnje na znanje dati, nam- reč koliko ſe da v eni uri na navadnim krajn- skim, koliko pa na čeſkim kolovratu napreſti? koliko ſe k temu delu prediva porabi? i. t. d. de bi ſe potem takim razločik hrovaſkih, krajſkih in čeſkih kolovratov razſoditi moſel.

Čaſtitimu goſpodu poſluſžiti, ſim ukazal ſvoji kuharci enako predivo (pražnje) in z enako hi- troſtjo na krajſkim in na čeſkim kolovratu celo uro vpričo mene preſti, in kar je bilo mo- goče, tudi enake tanjkote. Na krajſkim je v eni uri 624 čevljev dolgo nit napredla, na čeſkim pa 930; v eni uri je tedaj 51 ſežnjev več na čeſkim, ko na krajſkim kolovratu napredla. Moja kuhar- ca ni nar boljši, pa tudi ne nar slabſi predica, čeſar ſim ſe iz tega prepričal, de ſim neko goſpodično proſil, ktera zna, ſvojim tovarſicam v lep izgled! čeſki ko- lovrat ravno takó urno ſukati, kakor lično vezti (ſti- kati), pa tudi ſtrobaha, mojſtra čeſkiga predenja, ſim nagovoril, enako ſkuſnjo na čeſkim kolovratu na- praviti. Goſpodična je napredla 894, ſtrobah pa 1100 čevljev dolgo nit v eni uri; pri vſim tem pa ſe ſtrobah vunder terdi, de je na Čeſkim ſe veliko bolj urnih in clo takih predivcov, ki v eni uri tudi po 2000 do 3000 čevljev dolgo nit napreſti znajo. —

Moja kuharca je pri zgorej imenovani ſkuſnji na čeſkim kolovratu 1 lot in $\frac{1}{4}$ kvintelja, na krajſkim pa 1 lot in $\frac{3}{8}$ kvintelja pražniga prediva popredla. Iz tega dokazika ſe zamore predſtvo čeſkiga kolov- rata na vſe ſtrani preſoditi. — De ſe bodo pa goſpod Mojzes ſami nar ložej mógli od koríſti

*) Poglej popiſ letaſhnjiga ſbora z. k. kmetiſke druſhbe v Ljubljani, liſt 24.

českiga kolovrata prepričati, je unidan krajnska kmetijska družba svoji častiti sestri v Zagreb česki kolovrat poslala *), de bi ga tudi naši dragi sosédje na Hrovaškim poskusili, in če ga bodo poterdili, de bi ga tudi po deželi vpeljali. Morebiti bo zamogel razumen Doll take kolovrate po ceni delati.

Poslednjič moramo pa še enkrat opomniti, de so grebeni (češalji) nar važniši reč pri českih kolovratih, z kterimi se zamorejo omikane ohlance in hodnik (kučina) skorej kot praznje presti. De bi se pa hrovaške predice českiga kolovrata ročno poprijele, je nar prvič potreba, de bi vidile, kakó de se rabi, ker brez podučjenja ni mogoče vsiga razumeti. Iz serca radi bi jim njegovo rabo pokazali. Dr. Bleiweis.

Avstrijska obertniska razstava.

(Nadalje.)

V raznih rokodelih iz ovčje volne, pavole in iz prediva veliko slovó: Česka, Moravska, Šlezka, spodna Avstrijska in druge dežele; v predenju in tkanju svile pa Laške dežele in Goriške okolišine, od kodar se to važno rokodelstvo bolj in bolj v druge strani cesarstva razširja; kar železnino vtíče, bodi lito železje, bodi plahovina, žica ali čubežen, puške, sablje, serpi in kosé in druge rezne orodja, so posebno imenitne Čehija, zgornja in spodna Avstrija, Štajerska, Koroška, Krajnska in Ogerska dežela; steklarija vsake baže, zerkala, posode iz porcelana in lončarske reči se na Českim in na Dunaju naj lepše izdelujejo. Letó obetavno razcvetanje domače obertnosti se mora posebno našti, za srečo svojih podložnikov neprejenljivo skerbeči vladii pripisati, ki želno nameruje narodno obertnost povikšati, bodi z vpeljanjem in obdarvanjem raznih šol za obertnost in umetnost, kterim so večidel bogate nabere izgledov pridane, bodi z delitvo predpravíc, z podpiranjem obertniskih družb, z oskerbljenjem teržiskih potov, železnih cest i. t. d. De je pa to prizadevanje visoke vladije lepi in častni vspeh doseglo, glasno dokazuje letašna obertniska razstava na Dunaju, ki je zopet k večimu oživljenju obertnosti, k obdarvanju in počastenju obertniske pridnosti in znajdljivosti napravljena. 15. Velkitravna so se presvitli Cesar z sl. Nadvojvodam in visokim dostojnikom v razstavno poslopje podali, kjer Jih je meščanska straža (Bürgermiliz) z napevam deželske pesme sprejela; potem so razstavo pregledali, in očitno pokazali, koliko jim na krepki obertnosti leži in koliko njene izdelke cenijo. Kakor hitro so visoki ogledovavci odšli, je občinstvo smelo svobodno pristopiti. Cela razstava obstoji iz 48 shramb, od kterih so ene v Politehniki (mnogonaučni šoli), druge pa v leseni, 55 sežnjev dolgi, in 30 široki, umetno izpeljani in olišpani pristavi. — Pervi vtisek na vstopivšiga ogledvavca je zares veličavsten, naj se pazi na jasnost in svetlost razpoloženja, ali na raznost in mnogostranost izdelkov, ali na zdelanost posameznih reči. Pa tudi kolikor velik je prostor, vender zmiram vré od množice vsaciga spola in reda; tu učeni prebirajo in pretresajo vse, de bi zamogli čez celo razstavo spodobni razsod izreči; tam rokodelec predložene izdelke svojim primerja in se tako uči; kupec preiskuje in si zbira, iz kteriga kraja bi bolje blago dobival, in po mojstru poprašuje; ptuji ogledovavec, ki je željan, kar je Avstrijskiga zasme-

hovati, tu vmolkne; domačimu radostni up na lepo prihodnost dušo napolnuje.

(Dalje sledi.)

V jamo pade, kdor jo drugimu kóplje.

(Konec.)

Po prejeti zapovedi se Lamprin, globoko v dušo ranjen, molcé oberne, cesarsko izbico zapusti, ter se brez odloga na pot podá. Čudne sanje, divje bledenje vročinske bolezni se mu zdi, kar je vidil in slišal in mislil. Žalost, groza, tuga in strah mu serce topijo, nerazumlive prigodbe zadnjih dni, zmešano govorjenje pretečenih praznikov, znamenja očitne cesarske nemilosti mu po glavi kakor gromonosni oblaki blodijo. Na persih mu leži neka neznana teža, kakor žareča železna gruča. V neprevidlivi mrak sta zavita um in pamet. Svest si lastniga djanja ni. Takó brez ozira, brez deležnosti lepe pomladanske nature, korači po krasni bujukderski dolini, namembi svoji nasprot. Če bolj se zverinjaku bliža, tem več se mu noge šibijo, tem več teža naraša svojiga serca. Zdaj stoji v neizrek-livi britkosti tik bujukderskiga loga, od kteriga je večkrat svoje kersanske znance govoriti slišal. Brez volje in zavedenja, kakor od skrivne oblasti tiran, se iz pota med drevje zavije, in preden svoje djanje prevdariti more, se v kapelici pred sveto podobo znajde.

O, ti, samotnih svetiš sladka angelska sapa, ti, veže Božje čudodelni duh! Kdo vaji pozná, kdo vaji razumi, dokler se vajniga neprecenliviga zdravila v grenki britkosti temnih osod deležen ne stori? V migleju čuti Lamprin serce svoje ohlajeno, na koléna pade, solze se mu s curkam po licu vlijejo, do živiga ganjen globoko zdihuje, in takó serčno, takó pobožno, takó čisto moliti začne, kakor je nekda molil v jasnih letih svojiga detinstva na korceirskim otoku v družbi svoje mile, v Bogu spijoče matere. V serčnim objoku svoje dozrajne slepote, v kteri je iz človeške boječljivosti pred zasramovavcam kersanske vere svojiga mojstra zatajil, terdno sklene, po spolneni zapovedi Sultanu vse na tenko razodeti, kar njegovo vero in žlahtotíče, čeravno bi mu za življenje iti imelo. Takó v Boga zamišleniga na enkrat čuden, iz bližniga zverinjaka šumeč hrup zadene, in iz globokiga zamaknenja zbudi. Gromsko rjavenje, divje lajanje, strašno tulenje se čuje, kakor ob času pitanja gladnih zverin, kakor de bi se medvedje, volkovi, in risi za najden plen prepirali in klali. Zdaj se Lamprin spomni Sultanoviga povelja, na noge skoči, ter se vpoti z olajšano dušo urno proti cesarskemu zverinjaku.

Na zverinjaškem mostovžu najde Lamprin vikšiga vratarja v družbi njegovih hlapcov, ter ga po zapovedi praša, če je ris napitan. Vrtar se globoko priklone, v prostrano okroglo dvoriše iz mostovža pod-se pokaže in reče Lamprinu, de nej le sam pogleda. Lamprin pobesi oči — strašen vid! — kaj zagleda? Krog in krog po pesku stojé divje, razkačene pošasti medvedov, šakalov, leopardov in drugih zverjakov, proti sredi dvoriša obrnjene, na sredi pa sedi s pisanim gorečim pogledam vpijanjen numičanski ris, s kervavimi sprednimi tacami raztergano truplo na tleh tišéc, v žrelu pa nepodobno človeško glavo na kviško moléc. Nahip Lamprin odtergano glavo spozná, spozná krasne oblačila semtertje raztrošene, in kakor od strele vdarjen zavpije: Hasan Kizlaraga!

Vikši vratar potem Lamprinu pové, de ga je Sultan zadniga bajramskiga večera k sebi poklical,

*) Gosp. Zavinšek so že poprej tudi novi Ferlanov kolovrat za hrovaško-slavonsko kmetijsko družbo v Zagreb peljali.